

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle
Sivistys- ja tiedejaosto
siv@eduskunta.fi

HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

<https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+154/2022>

Lausuntopyyntö/Lukutaidon ja kansallisen lukutaitostrategian toimeenpanon tilanne. Mikä olisi vuoden 2023 rahoitustarve, jolla strategian toimeenpano turvataan?

Kansallinen lukutaitostrategia sisältää konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä kaikenikäisten monipuolisen lukutaidon vahvistamiseksi. Lukutaidon kehittämiseksi tarvitaan monia toimia ja tukipalveluja, joita on kehitettävä niin kansallisesti kuin paikallisestikin. Opetushallitus pitää tärkeänä, että varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden turvaamiseksi luku- ja kirjoitustaidon kehittymistä ja osaamista tuetaan erilaisin toimenpitein ja niille osoitetaan resursseja.

Vuoden 2022 lisätalousarvion osoittaman rahoituksen turvin lukutaitostrategian toimeenpanon koordinoitua voidaan jatkaa syyskuuhun 2023. Lisätalousarviossa osoitettu rahoitus ei enää kata paikallisen työn tukemista, joten paikallinen kehittäminen ja Lukeva kunta -verkoston toiminta on vaarassa päättyä.

Lukutaitostrategian toimeenpanon koordinoinnissa keskeistä on vahvistaa lukutaitoa kehittävien verkostojen yhteistyötä sekä valmistella uusia osaohjelmia. Lukutaidon kehittämisessä varhaiset vuodet ovat merkittäviä. Lukutaito edistää lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Lasten lukuharrastuksen tukeminen ja monilukutaidon edistäminen on keskeinen toimi tavoiteltaessa lukutaitostrategian visiota maailman monilukutaitoisimmasta maasta. Lukeva varhaiskasvatus -pilotin laajentaminen kansalliseksi malliksi on strategian toimeenpanon seuraava tärkeä toimi.

Kansallista lukutaitostrategiaa toteutetaan parhaillaan seuraavissa ohjelmissa:

Lukeva koulu -ohjelma

Lukeva koulu -ohjelmassa on luotu malli, joka tukee perusopetuksen koulujen monilukutaitotyötä sekä opetussuunnitelman toimeenpanoa. Mallissa tarjotaan täydennyskoulutusta sekä pedagogista lukemisen ja monilukutaidon tukea opettajille. Malli on toteutettu suomeksi, ruotsiksi ja myös saamen kielet on otettu huomioon. Lukeva koulu -ohjelma laajenee seuraavaksi lukutaitotyön arviointityökalulla, joka valmistuu marraskuussa 2022.

Jotta Lukeva koulu -ohjelmaa voidaan toteuttaa lukutaitostrategiaan kirjattujen toimenpiteiden mukaisesti, tarvitaan Lukeva koulu -ohjelmalle rahoitusta koordinoituihin

ja mm. verkkotyökalujen ylläpitämiseen. Lisäksi työn tueksi tarvitaan valtionavustuksia, joilla voidaan tukea paikallista kehittämistä ja vaikuttavuuden seuranta.

Lukeva varhaiskasvatus -ohjelma

Opetushallituksen Lukuliike toteuttaa keväällä 2023 Lukeva varhaiskasvatus -pilotin, joka käynnistää varhaiskasvatukseen keskittyvän lukutaitostrategian osaohjelman. Pilotin perusteella tulisi laatia kansallinen lukutaitoa edistävä malli, mutta nykyisellä rahoituksella tätä ei voida toteuttaa. Pilotti toteutetaan suomeksi, mutta suomenkielisen mallin rinnalle tarvitaan myös ruotsinkielinen malli. Myös saamen kielet tulisi ottaa mallin tuottamisessa huomioon.

Lukeva kunta -verkosto

Lukeva kunta -verkosto on valtionavustuspohjainen. Lukuliike on koordinoanut yli 170 kunnan muodostamaa verkostoa ja koonnut yhteen paikallista lukutaitotyötä.

On tärkeää, että kuntaverkostojen kanssa tehtävä työ voi jatkua valtionavustustoiminnan muodossa ja Lukuliikkeen koordinoimana. Toiminta voidaan ulottaa koskemaan kaikkia kuntien lukutaitoa edistäviä tahoja niin, että Lukuliike voi mahdollistaa kuntien välisen yhteistyön ja kehittämisen. Lukutaitostrategian toimenpiteenä todetaan, että lukutaitotyön vaikuttavuuden arvioimiseksi tarvitaan kansalliset mittarit, joiden avulla saadaan muun muassa tietoa lukutaitotyön laajuudesta, tarpeesta ja toteutumisesta alue- ja kuntatasolla. Tätä työtä voidaan valmistella Lukuliikkeen koordinoiman kansallisen Lukeva kunta -verkoston avulla, mutta koordinoitavalle tarvitaan rahoitus.

Kansallisen lukutaitostrategian toimeenpanon ja seurannan tueksi tarvittava rahoitus vuodeksi 2023:

Lukutaitostrategian toimeenpano	Toimet	Rahoitustarve
Kansallisen lukutaitostrategian toimeenpano: Kansallinen lukutaito-ohjelma (1.10.2023-31.12.2024)	Toteuttajat: Koordinaattori Erityisasiantuntija Asiantuntija - lukutaito-ohjelman kokonaiskoordinointi (mm. lukutaitostrategian seuranta ja vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi, viestintä ja yhteistyö lukutaitotoimijoiden kanssa) - uusien osaohjelmien suunnittelu (esim. lukeva	500 000 €

	opiskelu: toisen asteen oppilaitoksiin) - käynnissä olevien osa-ohjelmien kehittäminen ja pilotin jatko: Lukeva koulu -ohjelman koordinointi ja kehittäminen Kansallisen Lukeva kunta -verkoston kehittäminen ja koordinointi Lukeva varhaiskasvatus -pilotin kehittäminen valtakunnalliseksi malliksi	
Toiminta-avustukset (valtionavustus 2023-2024)	Lukeva kunta -verkosto ja kohdennetut avustukset -Lukeva kunta -verkoston jatkaminen ja uusien verkostojen luominen -Lukeva koulu -avustukset paikalliseen lukutaitotyöhön -Lukeva varhaiskasvatus -avustukset paikalliseen lukutaitotyöhön -Kansallisen lukudiplomin kehittäminen - Perheiden ja lasten lukemisen edistäminen - Lukemisen edistäminen toisella asteella	1 500 000 €

Johtaja

Jarkko Niiranen

Asiantuntija

Mari Järvenpää

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen asianhallintajärjestelmässä.